

Empowered lives.
Resilient nations.

НАСОКИ
ЗА РЕШАВАЊЕ НА ПРАШАЊАТА ЗА НЕОВЛАСТЕН
ПОВТОРЕН ИЗВОЗ (RE-EXPORT) ИЛИ ПОВТОРЕН
ТРАНСФЕР (RE-TRANSFER) НА ОРУЖЈЕ И МУНИЦИЈА

НАСОКИ

ЗА РЕШАВАЊЕ НА
ПРАШАЊАТА ЗА
НЕОВЛАСТЕН ПОВТОРЕН
ИЗВОЗ (RE-EXPORT) ИЛИ
ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР (RE-
TRANSFER) НА ОРУЖЈЕ И
МУНИЦИЈА

јуни 2014.

Централата за контрола на малото и лесно оружје во југоисточна и источна Европа (SEESAC) има добиено мандат од Програмата за развој на Обединетите нации и од Советот за регионална соработка да им овозможи поддршка на сите засегнати страни на национално и меѓународно ниво, преку унапредување на националниот и регионален капацитет за контрола и намалување на пролиферацијата и злоупотребата на малото и лесно оружје и со тоа да придонесе кон стабилноста, безбедноста и развојот на југоисточна и источна Европа.

За повеќе информации:
Координатор за SEESAC
ул. „Хаџи Мелентијева“ бр.30
11000 Белград
Србија
тел.: (+381) (11) 344 6353; 383 6972; 383 6974
факс.: (+381) (11) 344 6356
www.seesac.org

НАСОКИ ЗА РЕШАВАЊЕ НА ПРАШАЊАТА ЗА НЕОВЛАСТЕН ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР НА ОРУЖЈЕ И МУНИЦИЈА

БЛАГОДАРНОСТ

Автори на овие насоки се Марк Брумли (Mark Bromley) и Лоренс Дермоди (Lawrence Dermody), редактурата ја направија членови на SEESAC тимот: д-р. Иван Звержановски, Слободан Бошковиќ и Ива Савиќ.

**NORWEGIAN MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS**

Објавувањето на овие Насоки е великодушно поддржано од Министерството за надворешни работи на Кралството Норвешка преку втората фаза на проектот на SEESAC за Поддршка на програмата за контрола на оружјето во Западен Балкан.

Печати: DMD
Tiraž 50

© SEESAC 2014 – Sva prava zadržana

ISBN: 978-86-7728-217-2

Ставовите искажани во овој извештај се лични ставови на авторот и истите не се ставови на Советот за регионална соработка или на Програмата за развој на Обединетите нации. Сите упатувања и означувања употребени во оваа публикација не значат дека Советот за развојна соработка или Програмата за развој на Обединетите нации изразуваат свој став во однос на правниот статус на било која држава, територија или област, или на нивните/ нејзините власти или вооружени групи; ниту во однос на точното означување на нивните/ нејзините граници.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕДУВАЊЕ КОНТРОЛА НА ПОВТОРНИОТ ИЗВОЗ И ПОВТОРНИОТ ТРАНСФЕР	7
1.1. Категоризација на видовите обврски/ контроли кои можат да се применат	8
1.2. Вметнување одредби со кои се гарантира крајната употреба во сертификатите за краен корисник, во изјавите за краен корисник и во комерцијалните договори	10
1.3. Проценка на набавките наменети за приватни фирми и физички лица, како и на набавките за вградување и повторен извоз	14
2. ПРИМЕНА И СЛЕДЕЊЕ НА КОНТРОЛИТЕ НА ПОВТОРНИОТ ИЗВОЗ И ПОВТОРНИОТ ТРАНСФЕР	15
2.1. Ефективни механизми за проценка на ризикот во однос на дозволата за извоз	16
2.2. Механизми со кои се обезбедува дека стоката завршила кај вистинскиот краен корисник	18
2.3. Мерки со кои се потврдува дека се применуваат контролите за повторен извоз и повторен трансфер	20
3. РЕАКЦИЈА ВО СЛУЧАЈ НА ПРЕКРШУВАЊЕ НА ОГРАНИЧУВАЊАТА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР	23
3.1. Чекори кои треба да се преземат во случај на откриени прекршувања на контролите за повторен извоз и повторен трансфер	24
3.2. Изготвување упатства во кои се утврдени начините на реагирање во такви случаи	28

НАСОКИ ЗА РЕШАВАЊЕ НА ПРАШАЊАТА ЗА НЕОВЛАСТЕН ПОВТОРЕН ИЗВОЗ И ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

Намената на овие насоки е да се надоврзат на постојните упатства и најдобри практики на државите и да им дадат практични совети на органите во Југоисточна Европа кои издаваат дозволи во однос на следниве нешта:

- ▶ Како да се воведат контроли на повторниот извоз и повторниот трансфер
- ▶ Како да се применуваат и следат контролите на повторниот извоз и повторниот трансфер
- ▶ Како да се откријат случаите на неовластен повторен извоз и повторен трансфер
- ▶ Како истите понатаму да се истражуваат
- ▶ Како да се заштитиме од повторна појава на истиот проблем во иднина

Насоките даваат примери од најдобрите практики, ја користат терминологијата која се употребува во другите соодветни прирачници и документи кои ги содржат најдобрите практики, образложуваат корисни примери за национални политики и практики на други држави и даваат поуки од практични случаи на кршење на правилата за повторен извоз и повторен трансфер. Намерата е да се потенцираат практичните примери кои одговараат на потребите и ресурсите на државите во Југоисточна Европа и притоа не прикажуваат нешто што не е возможно да се примени.

ВОВЕДУВАЊЕ КОНТРОЛА НА ПОВТОРНИОТ ИЗВОЗ И ПОВТОРНИОТ ТРАНСФЕР

1.1. КАТЕГОРИЗАЦИЈА НА ВИДОВИТЕ ОБВРСКИ/ КОНТРОЛИ КОИ МОЖАТ ДА СЕ ПРИМЕНАТ

Контролата на повторниот извоз и повторниот трансфер на извезеното оружје и муниција може да биде направена на разни начини. Обврските кои ги препорачуваат постојните упатства и документи со најдобри практики, и кои сега ги користат државите извознички, можат да се групираат во вкупно шест различни категории. Заедничко за сите нив е што ограничувањата можат да се воведат и на повторниот извоз и на повторниот трансфер, а не само на повторниот извоз.

▶ ОПЦИЈА 1. **ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ КОН ДРУГИ ДЕСТИНАЦИИ**

Во овој случај, државата увозник или крајниот корисник има обврска да не прави повторен извоз на увезеното оружје и муниција кон друга дестинација.

▶ ОПЦИЈА 2. **ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ, ОСВЕН ЗА ОДРЕДЕНИ ДЕСТИНАЦИИ**

Во овој случај, државата увозник или крајниот корисник има обврска да не прави повторен извоз на увезеното оружје и муниција, освен во одреден мал број на дестинации. Во вакви случаи, одобрени дестинации за повторен извоз треба да бидат само оние кои претставуваат мал ризик за незаконско или неодговорно извезување, или за несоодветно крајно користење.

▶ ОПЦИЈА 3. **ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР КОН ДРУГ КРАЕН КОРИСНИК, ЛОКАЦИЈА ИЛИ ЗА ДРУГА КРАЈНА УПОТРЕБА**

Во овој случај, државата увозник или крајниот корисник има обврска да не прави повторен трансфер на увезеното оружје и муниција кон друг краен корисник, локација или за друга крајна употреба. Во вакви случаи, во сертификатите за краен корисник или во друга релевантна документација се содржани конкретни ограничувања наменети за одобрениот краен корисник, локација или крајна употреба. Овие ограничувања се всушност рестрикции во однос на тоа што државата увозник може да прави со оружјето откако ќе ѝ биде испорачано, дури и ако истото остане под контрола на државата увозник или во внатрешноста на државата увозник.

ОПЦИЈА 4.

ПРЕТХОДНО ОДОБРЕНИЕ ПРЕД ДА СЕ НАПРАВИ БИЛО КАКОВ ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

Во овој случај, државата увозник или крајниот корисник има обврска да направи повторен извоз или повторен трансфер на увезеното оружје и муниција само откако ќе добие претходно одобрение од државата која изворно/ првично го направила извозот. Ваквите ограничувања можат да се однесуваат само на повторен извоз, или само на повторен трансфер, или на двете. Обврската да се обезбеди претходно одобрение пред да се прави било каков повторен извоз или повторен трансфер ѝ дава можност на државата која првично го направила извозот да не го одобри конкретниот повторен извоз или повторен трансфер.

ОПЦИЈА 5.

ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ЕВЕНТУАЛЕН ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

Во овој случај, државата увозник или крајниот корисник има обврска да ја извести државата која изворно/ првично го направила извозот дека ќе се случи евентуален повторен извоз или повторен трансфер на увезеното оружје и муниција. Ваквите ограничувања можат да се однесуваат само на повторен извоз, или само на повторен трансфер, или на двете, и тие ѝ даваат можност на државата која првично го направила извозот да ја следи крајната употреба и да има информации кои можат да бидат корисни во случај на истражување на евентуални пријави дека оружјето или муницијата биле испорачани на цели/ лица кои се предмет на ембарга за оружје воведени од Обединетите нации или на страни во конфликт.

ОПЦИЈА 6.

ДРЖАВАТА УВОЗНИК СО ОДГОВОРНОСТ ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

Во овој случај, на државата увозник ѝ е дадена одговорноста да го контролира секој евентуален повторен извоз или повторен трансфер на увезеното оружје и муниција. Дали на државата ќе ѝ биде дадена ваква одговорност конкретно зависи од **(a)** стоки кои се извезуваат, **(b)** крајниот корисник и **(c)** дестинацијата. Поконкретно, државите можат да воведат строги контроли на извозот на готови оружјени системи кон државите кои се крајна дестинација а кои имаат слаби контроли на извозот. Спротивно на ова, државите можат да воведат помалку строги контроли на извозот на делови наменети за приватни крајни корисници тогаш кога државата која е крајна дестинација има одлична контрола на извозот.

- ▶ Државите, секогаш треба да се стремат кон построги контроли за високоризични стоки, крајните корисници и дестинации. Поконкретно, ова значи примена на соодветниот Договор од Васенаар (Wassenaar Arrangement) како и насоките на ОБСЕ во однос на извоз на MANPADS.
- ▶ Државите можат јавно да ги објават своите национални упатства за тоа кои видови контроли на повторниот извоз и повторниот трансфер се применуваат и во кои околности.
- ▶ Без разлика дали овие национални упатства се јавни или доверливи, тие треба да се применуваат на јасен и доследен начин и треба да бидат во согласност со релевантните насоки, документи и најдобри практики и да можат да ја издржат контролата на јавноста ако е потребно да бидат дискутирани и анализирани во контекст на постоење информации за неовластен повторен извоз или повторен трансфер.

1.2. ВМЕТНУВАЊЕ ОДРЕДБИ СО КОИ СЕ ГАРАНТИРА КРАЈНАТА УПОТРЕБА ВО СЕРТИФИКАТИТЕ ЗА КРАЕН КОРИСНИК, ВО ИЗЈАВИТЕ ЗА КРАЕН КОРИСНИК И ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ ДОГОВОРИ

Контролите за повторен извоз и повторен трансфер треба да бидат воведени преку вметнување на соодветни одредби во сертификатите за краен корисник (ако краен корисник се владите) или во изјавите за краен корисник (ако краен корисник се приватни лица) кои се составен дел на извозот кој се прави а се однесуваат на гаранцијата за крајна употреба. Овие контроли исто така можат да се обезбедат и преку вметнување на соодветна гаранција за крајната употреба во комерцијалните договори кои се составен дел од извозот кој се прави.

Во случаи кога државата увозник е одговорна за контрола на секој повторен извоз или повторен трансфер на увезеното оружје и муниција, може да се користат и меѓународни сертификати за увоз за да се воведат контроли на повторниот извоз и повторниот трансфер.

Во сите случаи, терминологијата и јазикот кои се користат треба да бидат што е можно појасни и недвосмислени. Поконкретно, јазикот кој се користи треба јасно да стави до знаење дека контролите кои се воведуваат се однесуваат подеднакво на сите видови трансфер, вклучувајќи тука продажби, позајмувања, издавања под наем и подароци. Доколку не бидат јасно наведени сите овие видови на трансфер, тоа би можело да остави простор за недоразбирања и неточни толкувања од страна на крајниот корисник или државата увозник, без разлика дали тоа се прави ненамерно или намерно.

Еве пример за тоа како би требало да гласи формулацијата која би се користела во сертификатите за краен корисник или во изјавите за краен корисник, а која се однесува на опциите наведените погоре:¹

▶ ОПЦИЈА 1. **ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] нема да бидат извезувани, продавани, изнајмувани или времено или трајно трансферирани, со или без надомест, на било која трета држава или на било кое друго правно лице или физичко лице во [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК], освен наведениот краен корисник.

¹ Прилагодено од ОБСЕ, (заб.13).

▶ ОПЦИЈА 2.
**ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР,
ОСВЕН ЗА ОДРЕДЕНИ ДЕСТИНАЦИИ И КРАЈНИ КОРИСНИЦИ**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] нема да бидат извезувани, продавани, изнајмувани или времено или трајно трансферирани, со или без надомест, на било која трета држава или на било кое друго правно лице или физичко лице во [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК], освен наведениот краен корисник, освен за следните дестинации [ИМЕ/ ИМИЊА НА ДРЖАВИТЕ УВОЗНИЧКИ КОИ СЕ ИСКЛУЧОК]

▶ ОПЦИЈА 3.
**ЗАБРАНА ЗА ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР КОН ДРУГ КРАЕН
КОРИСНИК, ЛОКАЦИЈА ИЛИ ЗА ДРУГА КРАЈНА УПОТРЕБА**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Можна формулација за забрана на повторен трансфер кон друг краен корисник во државата увозник:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] ќе ги користи само крајниот корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК]

Можна формулација за забрана на повторен трансфер кон друга локација во рамките на државата увозник:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] ќе бидат употребувани само на оваа локација [ЛОКАЦИЈА НА СТОКАТА].

Можна формулација за забрана на повторен трансфер за друга крајна употреба:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] ќе бидат употребувани само за наведената крајна употреба.

▶ ОПЦИЈА 4.
**ПРЕТХОДНО ОДОБРЕНИЕ ПРЕД ДА СЕ НАПРАВИ БИЛО
КАКОВ ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] нема да бидат извезувани, продавани, изнајмувани или времено или трајно трансферирани, со или без надомест, на било која трета држава или на било кое друго правно лице или физичко лице во [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК], освен наведениот краен корисник, без претходно писмено одобрение издадено од овластен државен орган на [ИМЕ НА ДРЖАВАТА ИЗВОЗНИК].

▶ ОПЦИЈА 5.
**ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ЕВЕНТУАЛЕН ПОВТОРЕН
ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] нема да бидат извезувани, продавани, изнајмувани или времено или трајно трансферирани, со или без надомест, на било која трета држава или на било кое друго правно лице или физичко лице во [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК], освен наведениот краен корисник, без претходно известување до овластен државен орган на [ИМЕ НА ДРЖАВАТА ИЗВОЗНИК].

▶ ОПЦИЈА 6.
**НА ДРЖАВАТА УВОЗНИК Ќ Е ДАДЕНА ОДГОВОРНОСТ
ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР**

МОЖНА ФОРМУЛАЦИЈА:

Јас/ние/ краен корисник [ИМЕ НА КРАЈНИОТ КОРИСНИК] потврдуваме дека стоките [ОПИС НА СТОКАТА] нема да бидат извезувани, продавани, изнајмувани или времено или трајно трансферирани, со или без надомест, на било која трета држава или на било кое друго правно лице или физичко лице во [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК], освен наведениот краен корисник, без претходно писмено одобрение од овластен државен орган на [ИМЕ НА ДРЖАВАТА КОЈА Е КРАЕН КОРИСНИК].

Повеќето органи кои издаваат дозволи за извоз својата одлука ја засноваат на документацијата која ја издава владата на државата увозник, и тоа го прават кога го разгледуваат барањето за издавање дозвола за извоз. Ова може да предизвика проблеми во случаи кога државите извознички сакаат да имаат контрола врз точната формулација на текстот на гаранцијата за тоа кој ќе биде краен корисник, или да обезбедат дека документацијата во целост ги содржи препорачаните формулации и безбедносни карактеристики. Алтернативен пристап на овој е државите извознички да издаваат свои сертификати за краен корисник наместо да зависат од документацијата која ја издава крајниот корисник (види рамка 1).

РАМКА 1. АЛТЕРНАТИВНО РЕШЕНИЕ ЗА СЕРТИФИКАТИТЕ ЗА КРАЕН КОРИСНИК: ПРИМЕР ОД ШВЕДСКА

Шведска издава свои сертификати за краен корисник и не зависи од документација која ја издава крајниот корисник. Овие сертификати се печатат на хартија која се користи за печатење банкноти. Извозникот од Шведска мора да обезбеди дека истите да соодветно пополнети од нивните клиенти пред да може да се издаде дозвола за извоз. Потоа, потпишан примерок на овој сертификат се испраќа преку шведската Амбасада во земјата увозник до шведскиот орган задолжен за издавање на дозволата^a. Во случај на извоз на мали и лесни оружја, шведските власти исто така бараат да им се достави и сертификат за мали оружја и муниција кој крајниот корисник, на негов меморандум, го испраќа до извозникот во Шведска. Овој сертификат мора да се достави до шведскиот орган задолжен за издавање на дозволата како дел од барањето за издавање дозвола.^b

a Шведска агенција за непролиферирање и контрола на извозот, „сертификат на краен корисник“, 16 јули 2009, <<http://www.isp.se/sa/node.asp?node=543>>.

b Шведска агенција за непролиферирање и контрола на извозот, „сертификат и други формулари“, 16 јули 2009, <<http://www.isp.se/sa/node.asp?node=551>>. Извор: Mark Bromley and Hugh Griffiths, 'End-user certificates: improving standards to prevent diversion', SIPRI Insights on Peace and Security no. 2010/3, Mar. 2010, <http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=398>.

1.3. ПРОЦЕНКА НА НАБАВКИТЕ НАМЕНЕТИ ЗА ПРИВАТНИ ФИРМИ И ФИЗИЧКИ ЛИЦА, КАКО И НА НАБАВКИТЕ ЗА ВГРАДУВАЊЕ И ПОВТОРЕН ИЗВОЗ

Постојат одредени случаи во кои извозот навистина претставува голем предизвик. Тоа се случаи во кои оружјата се доставуваат до приватна фирма која истите сака да ги вгради во оружен систем кој потоа ќе биде реекспортиран во друга земја. Ваквиот извоз треба да се одобри само ако физичкото лице или фирмата ги обезбедиле неопходните одобрувања од надлежните органи на државата увозник, како што се дозвола за увоз и оверена изјава за краен корисник.

Во случаи на повторен извоз на оружја или целосни оружени системи, од фирмата која го врши извозот, во моментот кога таа поднесува барање за дозвола за извоз, треба да биде побарано да достави информации за крајниот корисник. Разгледувањето/ проценката на дозволата за извоз, вклучувајќи ја тука и проценката на потенцијалните ризици од недоследности за време и по испораката (види подолу), треба да ги земат предвид идентитетот на увозникот и на крајниот корисник.

Во случаи каде е веројатно дека оружјата или целосните оружени системи ќе бидат реекспортирани, но истовремено не се знае кој е крајниот корисник, увозникот треба да достави доказ (убедување) дека повторниот извоз во иднина ќе биде контролиран од органот на државата увозник кој ја издава дозволата. Кога се прави проценка на ризикот во однос на дозволата за извоз особено треба да се обрне внимание на контролите на дозволите за извоз кои ги има државата увозник. Нешта кои треба да бидат разгледани се следниве:

- ▶ Дали државата увозник има ефективен систем за контрола на извозот на оружје;
- ▶ Дали државата увозник е потписник на соодветни договори и режими за контрола на извозот, како што се заедничката позиција на Европската унија и договорот од Васенаар (Wassenaar Arrangement); и
- ▶ Дали државата увозник има историјат на неодговорен извоз на оружје.

2

ПРИМЕНА И СЛЕДЕЊЕ НА КОНТРОЛИТЕ НА ПОВТОРНИОТ ИЗВОЗ И ПОВТОРНИОТ ТРАНСФЕР

2.1. ЕФЕКТИВНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ПРОЦЕНКА НА РИЗИКОТ ВО ОДНОС НА ДОЗВОЛАТА ЗА ИЗВОЗ

Секој сертификат за краен корисник кој го има издадено државата а кој е добиен во однос на некој конкретен трансфер треба да содржи стандардна листа на „основни елементи“ и на „дополнителни опционални елементи“ кои се потенцирани како такви во соодветните упатства и документи на најдобра пракси на ЕУ, ОБСЕ и Васенаар договорот (Wassenaar Arrangement) (види рамка 2).

РАМКА 2. ЕЛЕМЕНТИ КОИ ОРГАНИТЕ КОИ ИЗДАВААТ ДОЗВОЛИ ЗА ИЗВОЗ ТРЕБА ДА ГИ БАРААТ ВО СЛУЧАЈ НА СЕРТИФИКАТИ ЗА КРАЕН КОРИСНИК (ЕУС) ИЗДАДЕНИ ОД ДРЖАВИ

Основни елементи

- Податоци за извозникот и за крајниот корисник (најмалку име, адреса и бизнис име)
- Контакт број или повикување на нарачката и датум
- Држава која е крајна дестинација
- Опис на стоките кои се извезуваат (вид и карактеристики) или упатување на договорот склучен со властите на државата која е крајна дестинација
- Количество и/ или вредност на извезените стоки
- Потпис, име и функција на претставникот на крајниот корисник
- Датум на издавање на сертификатот за краен корисник
- Индикација за крајната употреба на стоките
- Ветување, тогаш кога е соодветно, дека стоките кои се извезуваат нема да се користат за други цели освен за веќе декларираната употреба

Дополнителни, опционални елементи

- Целосни податоци, кога е соодветно, за евентуалните посредници вклучени во трансферот
- Заложба од увозникот дека на државата извозник, на нејзино барање, ќе ѝ достави потврда за направената испорака,
- Потврда дека стоките ќе бидат сместени во просториите на крајниот корисник или ќе бидат употребувани само од крајниот корисник
- Согласност од увозникот или крајниот корисник да дозволи проверка на лице место
- Одредба со која се забранува повторен извоз на стоките опфатени со сертификатот
- Гаранција од увозникот или од крајниот корисник дека секој евентуален повторен извоз ќе се врши исклучиво според овластување на органите кои издаваат дозвола за извоз а се од државата на потекло на увозникот или од државата на крајниот корисник
- Гаранција од страна на увозникот или крајниот корисник дека нема да ги пренасочи на друга дестинација или локација во државата увозник стоката која е опфатена со сертификатот за крајна употреба или во изјавата

Извори: OSCE, Best Practice Guide on Export Control of Small Arms and Light Weapons, Handbook on Best Practices on Small Arms and Light Weapons (OSCE: Vienna, 2003), стр. 53–54; OSCE, Forum for Security Co-operation, 'Standard elements of end-user certificates and verification procedures for SALW exports', Decision No. 5/04, Document FSC/DEC/5/04, 17 Nov. 2004; Wassenaar Arrangement, 'End-user assurances commonly used consolidated indicative list', adopted in 1999, revised in 2005, <<http://www.wassenaar.org/publicdocuments/>>; and Council of the European Union, 'User's Guide to Council Common Position 2008/944/CSDP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment', document 9241/09, 29 Apr. 2009.

Државите треба да споделуваат примери за сертификатите за краен корисник издадени од држави увозници, особени од оние за кои постои сомневање дека се поврзани со случаи на недоследност или недозволен повторен извоз или повторен трансфер. Притоа, државите од Југоисточна Европа треба да ја искористат SEESAC базата на податоци на брокери/ посредници која им овозможува на државите да ги споделуваат сертификатите за краен корисник кои ги добиле². Државите исто така треба да ги искористат информациите за овие сертификати обезбедени преку размената на информации спроведена од ОБСЕ во 2008 година.³

Сертификатите за краен корисник треба да бидат потпишани од висок владин претставник и, зависно од чувствителноста на конкретниот извоз, дадената гаранција (assurance) треба да биде повторена и во дипломатска нота.

Според CASA насоките на Обединетите нации од 2014 година кои се однесуваат на SALW трансфери, документацијата како што се сертификати за краен корисник и изјави за краен корисник „нема да бидат единствената основа според која ќе се одлучува дали ќе биде дадено одобрение за извоз или не. Таа ќе претставува само еден дел од сеопфатната проценка на барањето за издавање дозвола за извоз“⁴. Според корисничкото упатство на ЕУ, „употребата на сертификати за краен корисник не може да биде замена за сеопфатна проценка на ризикот на конкретната ситуација т.е. конкретниот случај“⁵.

Заедничката позиција на ЕУ во однос на извозот на оружје се состои од листа на фактори кои мора да бидат земени предвид со цел заштита од ризик од недоследност во текот на испораката или по неа. Тие фактори се следниве:

- ▶ Легитимните интереси на државата примател кои се однесуваат на одбраната и домашната безбедност, вклучувајќи и евентуално учество во активности на Обединетите нации или други мировни активности;
- ▶ Техничкиот капацитет на државата примател да ја користи технологијата или опремата;
- ▶ Капацитетот на државата примател ефикасно да ги применува контролите за извоз;
- ▶ Ризикот од можноста таквата технологија или опрема да бидат реекспортирани кон несакани дестинации и факти за историјатот на државата примател во однос на почитувањето на евентуалните одредби за повторен извоз или за согласност пред повторен извоз кои земјата членка извозник смета дека е соодветно да бидат воведени;
- ▶ Ризикот таквата технологија или опрема да бидат пренасочени кон терористички организации или кон индивидуални терористи;
- ▶ Ризикот од обратен (reverse) инженеринг или ненамерен трансфер на технологии.⁶

Информациите за евентуалните пријавени случаи на неовластен повторен извоз или повторен трансфер, вклучувајќи ги и оние кои се однесуваат на извоз од страна на државите извознички и извоз од други држави, треба да бидат земени предвид при правењето проценка на ризикот во однос на секое барање за издавање дозвола за извоз.

За оваа цел, органите кои вршат контрола на извозот треба да водат список на крајни корисници кои биле инволвирани во неовластени случаи на повторен извоз или повторен трансфер.

2 Во месец ноември 2008 година земјите членки на ОБСЕ се согласија „на сите други земји членки на ОБСЕ да покажат како изгледа нивниот национален сертификат за краен корисник и/ или други поврзани документи“. Форум за безбедност и соработка, ОБСЕ, „Размена на информации во врска со изгледот на сертификатите за краен корисник и поврзани процедури за верификација“, Одлука бр. 12/08, документ, FSC.DEC/12/08, 12 ноември 2008 година.

3 Обединети нации, ISACS/03.20 (забелешка 16), стр. 23.

4 Совет на Европската унија, 'Кориснички водич за заедничката позиција на Советот 2008/944/CSDP со кој се утврдуваат заеднички правила кои ја регулираат контрола на извоз на воена технологија и опрема, документ 9241/09, 29 април 2009, <<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST 9241 2009 INIT>>, р. 87.

5 Совет на Европската унија, 'Кориснички водич за заедничката позиција на Советот 2008/944/CSDP со кој се утврдуваат заеднички правила кои ја регулираат контрола на извоз на воена технологија и опрема, документ 9241/09, 29 април 2009, <<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST 9241 2009 INIT>>, р. 87.

6 Заедничка позиција 2008/944/CFSP од 8 декември 2008 година со која се утврдуваат заедничките правила за извоз на воена технологија и опрема, *Службен весник на Европската унија*, L335, 8 декември 2008 год.

2.2. МЕХАНИЗМИ СО КОИ СЕ ОБЕЗБЕДУВА ДЕКА СТОКАТА ЗАВРШИЛА КАЈ ВИСТИНСКИОТ КРАЕН КОРИСНИК

По направениот извоз на оружје и муниција, државата извозник треба да преземе чекори со кои ќе провери дали овластениот краен корисник навистина ја добил стоката.. Во овој смисол, државата извозник или фирмата извозник треба да бараат потврда/ сертификат за реализирана испорака.⁷ Ова барање треба да биде содржано во сертификатот за краен корисник или во изјавата за краен корисник.⁸

Потврдите за реализирана испорака можат да помогнат во обезбедувањето на тоа дека стоките навистина пристигнале до предвидената дестинација и корисник. Сепак, тие имаат ограничена вредност кога станува збор за спречување на неовластен повторен извоз и повторен трансфер бидејќи истите можат да се случат многу време по реализирањето на првичната испорака.

Еве пример за тоа како би требало да гласи формулацијата која би се користела во сертификатите за краен корисник и/ или во изјавите за краен корисник:

Јас/ние, на барање од надлежните органи на државата извозник, ќе го потврдиме приемот на стоките [ОПИС НА СТОКАТА].⁹

Потврдите за реализирана испорака треба да содржат основни заеднички елементи, и тоа:

- ▶ Единствен идентификациски број
- ▶ Име, адреса и контакт податоци (телефон, факс и емаил) на извозникот и крајниот корисник
- ▶ Податоци за оружјето и муницијата, и начин на испорака
- ▶ Печат/ штембил на царинската управа или на друг надлежен орган на државата увозник
- ▶ Индикација дека крајниот корисник го презел поседот врз оружјето и муницијата
- ▶ Потпис, име со печатни букви и функција на овластениот претставник на царинската управа или на друг надлежен национален орган кој го прави сертифицирањето т.е. кој потврдува.¹⁰

⁷ Потврдата за реализирана испорака ја издаваат властите на државата во која се наоѓа крајниот корисник. Станува збор за потврда дека испораката навистина завршила кај предвидениот краен корисник.

⁸ Обединети нации, ISACS/03.21 (забелешка 9), стр. 11–13.

⁹ ОБСЕ (забелешка 13).

¹⁰ За целосен список на сите препорачани елементи, види Обединети нации, ISACS/03.21 (забелешка 9), стр. 11–13.

Потврдата за реализирана испорака треба да бидат испорачана во разумен рок (на пример, не повеќе од 30 дена) откако пратката ќе ја помине царинската процедура. По добивањето на потврдата за реализирана испорака треба да се направат проверки во однос на доследноста на информациите содржани во неа, со информациите содржани во сертификатот за краен корисник или изјавата за краен корисник, особено во однос на податоците кои се однесуваат за самиот краен корисник, извозникот и количеството и видот на оружје и муниција¹¹. Поконкретно, државата извозник треба да ја потврди автентичноста на „печатот на царинската управа или на друг надлежен орган на државата увозник кој го оверил/ потврдил документот; како и потписот, името и функцијата на претставникот на царинската управа или на друг надлежен орган на државата увозник кој го заверил/ потврдил документот“¹².

Можно е тука да бидат потребни и дипломатски канали и странски амбасади кои би го помогнале целиот процес на проверка и верификација.

11 Обединети нации, ISACS/03.21 (забелешка 9), стр. 11–13.

12 За целосен список на сите препорачани елементи, види Обединети нации, ISACS/03.21 (забелешка 9), стр. 11–13.

2.3. МЕРКИ СО КОИ СЕ ПОТВРДУВА ДЕКА СЕ ПРИМЕНУВААТ КОНТРОЛИТЕ ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ И ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

По направениот извоз на оружје и муниција, државата извозник треба да преземе чекори со кои ќе го потврди тоа и истовремено ќе потврди дека навистина се применуваат контролите на повторен извоз и повторен трансфер кои биле воведени. Најдобро е еден владин орган или владино тело (по можност тоа да биде органот кој ја издава дозволата за извоз) да биде задолжен за тоа да води сметка дека се применуваат контролите за повторен извоз и повторен трансфер. Во одредени случаи ова може да подразбира и делегирање на надлежностите на други владини агенции или владини тела.

2.3.1. ИНФОРМАЦИИ ОБЕЗБЕДЕНИ ОД СТРАНА НА АМБАСАДИТЕ ИЛИ ДРУГИ ВЛАДИНИ АГЕНЦИИ

По направениот извоз на оружје и муниција, амбасадата на земјата која е дестинација треба да биде информирана за испораката и за сите контроли на повторниот извоз и повторниот трансфер. Амбасадата исто така треба да биде задолжена да ги следи релевантните извори на информации и да доставува извештаи или информации за неовластен повторен извоз или повторен трансфер до органот кој ја издава дозволата за извоз.

Во случај да не постои амбасада во земјата која е дестинација, државите извознички можат да развиваат механизми кои ќе им овозможат да ги здружуваат ресурсите и меѓусебно да си помагаат во однос на следењето на релевантните извори на информации, и во доставувањето на извештаи или информации за неовластен повторен извоз или повторен трансфер. Како прв чекор во оваа насока, државите би можеле да обезбедат информации за државите во кои тие имаат амбасади и да развијат механизми за споделување на релевантните информации.

Други извори на информации кои би можеле да се користат се царинските служби и разузнавачките служби на државата примател и на другите држави.

2.3.2. КОМПАНИИТЕ ДА ПРИЈАВУВААТ ПРЕКРШУВАЊА НА ОБВРСКИТЕ

Државите можат да помогнат во потврдувањето на тоа дека навистина се применуваат ограничувања за повторен извоз и повторен трансфер, преку обезбедување на информации од фирмата или компанијата извозник. Ваквото известување од страна на фирмите т.е. компаниите може да биде на доброволни основи или може да биде законска обврска за фирмите извозници да го известуваат органот задолжен за издавање дозвола за извоз за сите евентуални информации кои ги имаат во однос на неовластен повторен извоз или повторен трансфер.

2.3.3. СЛЕДЕЊЕ НА ДРУГИ ИЗВОРИ НА ИНФОРМАЦИИ

По направениот извоз на оружје и муниција, органот кој ја издава дозволата за извоз треба да ги следи релевантните извори на информации кои се од отворен тип а преку кои ќе обезбеди дека е во тек со евентуални извештаи за неовластен повторен извоз или повторен трансфер. Ова се примери за такви релевантни извори на информации:

- ▶ Извештаи на експертски групи или панели формирани од Обединетите нации со цел следење на санкциите на Советот на безбедност на Обединетите нации, <<http://www.un.org/sc/committees/>>
- ▶ Релевантни извештаи на Амнести Интернешенел, <<http://www.amnesty.org/en/>>
- ▶ Релевантни извештаи на Хјуман Рајтс Воч, <<http://www.hrw.org/home>>
- ▶ Релевантни извештаи на Меѓународната кризна група, <<http://www.crisisgroup.org>>
- ▶ Релевантни извештаи на Меѓународниот институт за мировни истражувања од Стокхолм (SIPRI) <<http://www.sipri.org>>
- ▶ Релевантни извештаи на „Small Arms Survey“, <<http://www.smallarmssurvey.org/>>
- ▶ Релевантни извештаи на „Conflict Armament Research“, <<http://www.conflictarm.com>>

2.3.4. СПОДЕЛУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ СО ДРУГИ ВЛАДИ

Државите треба да ги искористат информациите обезбедени од други држави преку размени. Ова може да се однесува на информации од средби во рамките на SEESAC процесот за регионална размена на информации (RIEP) во однос на извоз на оружје, информации добиени преку механизми за размена на информации со COARM и регионални средби на COARM, како и информации добиени преку други неформални канали¹³.

2.3.5. ИНСПЕКЦИИ НА ЛИЦЕ МЕСТО ВО ЗЕМЈАТА КОЈА Е ДЕСТИНАЦИЈА

Во одредени случаи државите извознички можат да го побараат правото да спроведат проверка по направената испорака. Проверките можат да ги реализираат службени лица од амбасадата, од органот кој ја издава дозволата за извоз, царински претставници или трети страни на кои им се верува. Ваквите барања можат да бидат особени релевантни во случаи кога постои зголемен ризик или неовластен повторен извоз или повторен трансфер а можат да претставуваат и еден вид мерка за градење на доверба во случаи кога се работи за испораки во дестинација за која претходно постоеле извештаи за неовластен повторен извоз или повторен трансфер.

Во сертификатот за краен корисник или во изјавата за краен корисник може да се вметне одредба/ гаранција со која се дозволува проверка по направената испорака. Еве пример за тоа како би можела да гласи формулацијата која би се користела во сертификатите за краен корисник или во изјавите за краен корисник:

¹³ SEESAC, "Regional Information Exchange Process (RIEP)", <<http://www.seesac.org/project.php?l1=126&l2=154&l3=176>>.

Јас/ ние потврдуваме дека надлежните органи на [ИМЕ НА ДРЖАВАТА ИЗВОЗНИК] имаат право да ја проверат крајната употреба и локацијата на крајната употреба на секое доставена стока во било кое време, на нивно барање.¹⁴

Ваквите проверки ќе се случуваат само врз основа на претходно писмено одобрение од страна на државата увозник.

2.3.6. ВОДЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈА И ИЗВЕСТУВАЊЕ

Органите кои ги издаваат дозволите за извоз треба да водат сеопфатна, точна и веднаш достапна евиденција за сите добиени сертификати за краен корисник, изјави за краен корисник и потврди/ сертификати за реализирани испораки.

Од извозните компании треба да се бара да ги означуваат сите оружја и муниции пред истите да бидат извезени, и да водат соодветна евиденција согласно прифатените меѓународни стандарди и најдобри практики.¹⁵

Согласно CASA насоките за национални контроли врз крајниот корисник и врз крајната употреба на SALW кои се предмет на меѓународно пренесување, „евиденција треба да се води за период од најмалку 20 години и истата треба да се чува неограничен временски период“.¹⁶

Од извозните фирми исто така може да се бара да достават информации до органот кој ја издава дозволата за извоз доколку добијат информации за евентуален неовластен повторен извоз или повторен трансфер. Ваквите обврски за доставување информации се особено релевантни во случаи кога државата извозник е ангажирана во одржување на оружјето и муницијата кои биле извезени.

¹⁴ОБСЕ (забелешка13).

¹⁵Види Обединети нации, координирана активност во однос на малите оружја, 'Marking and recordkeeping', Draft International Small Arms Control Standard, ISACS/05.30, верзија 1.0, август 2012, <<http://www.smallarmsstandards.org>>.

¹⁶ Обединети нации, ISACS/03.21 (забелешка 9), стр. 15.

РЕАКЦИЈА ВО СЛУЧАЈ НА ПРЕКРШУВАЊЕ НА ОГРАНИЧУВАЊАТА ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ ИЛИ ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

3.1. ЧЕКОРИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ПРЕЗЕМАТ ВО СЛУЧАЈ НА ОТКРИЕНИ ПРЕКРШУВАЊА НА КОНТРОЛИТЕ ЗА ПОВТОРЕН ИЗВОЗ И ПОВТОРЕН ТРАНСФЕР

Доколку бидат откриени информации (или ако биде известно во медиумите) дека се случил неовластен повторен извоз или повторен трансфер, во тој случај треба да бидат преземени чекорите наведени подолу.

3.1.1. ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ЈАСНИ ЛИНИИ НА ОДГОВОРНОСТ

Еден владин орган или владино тело (по можност тоа да биде органот кој ја издава дозволата за извоз) да биде задолжена за координирање и управување со сите аспекти на реакцијата на државата во однос на наводниот неовластен повторен извоз или повторен трансфер. Задачите на овој владин орган или владино тело треба да бидат давање одговор на сите прашања од медиумите или од други држави, како и комуникација со државата увозник.

3.1.2. ИНФОРМИРАЊЕ НА ПАРЛАМЕНТОТ, МЕДИУМИТЕ И ПАРТНЕРСКИТЕ ДРЖАВИ ЗА ЧЕКОРИТЕ КОИ БИЛЕ ПРЕЗЕМЕНИ

Кога се појавиле информации за неовластен повторен извоз или повторен трансфер поради јавно достапните медиумски извештаи, неопходно е да се преземат активности во насока на јавно објавување на чекорите кои се преземаат како одговор на таквата ситуација. Овие информации треба да бидат објавени веднаш, по можност во рок од неколку дена откако се дознало за неовластениот повторен извоз или повторен трансфер и тоа во вид на соопштение за медиумите кое ќе содржи:

- ▶ Информации за првичниот извештај за неовластен повторен извоз или повторен трансфер,
- ▶ Причините зошто пријавениот инцидент бил причина за покренување истрага,
- ▶ Податоци за евентуален трансфер/ трансфери на конкретниот материјал кон државата или регионот во кој оружјето и муницијата биле идентификувани,
- ▶ Владината институција или орган кој ќе управува со сите аспекти на владината реакција на извештајот,
- ▶ Видот на евентуалните временни мерки кои ќе се преземат додека трае истрагата, и
- ▶ Чекорите кои ќе бидат преземени за истражување и реагирање на извештајот.

По завршувањето на истрагата треба да бидат објавени резултатите од истата и тоа во вид на соопштение за медиумите кое ќе ги содржи:

- ▶ Причините зошто била покрената истрага,
- ▶ Кога и на кој начин била спроведена истрагата,
- ▶ Резултатите од истрагата, вклучувајќи ја тука причината за неовластениот повторен извоз или повторен трансфер на материјалите доколку истрагата ги потврдила наводите од првичниот извештај,
- ▶ Кои мерки биле преземени како резултат на истрагата, и
- ▶ На кој начин овој инцидент и истрагата ќе помогнат во идните активности за ограничување на неовластен повторен извоз или повторен трансфер на извозот.

Кога се појавиле информации за неовластен повторен извоз или повторен трансфер поради доверливи информации обезбедени од разузнавачките служби или од друга држава, тогаш треба да се биде многу внимателен кога се објавуваат информации во јавност. Секогаш кога е можно, информациите треба да бидат јавно објавени што е можно поскоро.

3.1.3. БАРАЊЕ ИНФОРМАЦИИ ОД КРАЈНИОТ КОРИСНИК

Врз основа на информациите кои биле причина за реакцијата, потребно е да бидат побарани информации од крајниот корисник или државата увозник за која се знае дека изворно направила увоз на оружјето или муницијата кои се предмет на повторен извоз или повторен трансфер. Во отсуство на јасни индикации за тоа кој е оригиналниот краен корисник или држава увозник, информации треба да се побараат од сите крајни корисници и држави увознички кои направиле увоз на конкретниот тип на оружје или муниција за кои станува збор.

До крајните корисници треба да се пристапи преку соодветните точки за контакт и канали за комуникација, и тие би можеле да бидат:

- ▶ Министерствата за надворешни работи преку амбасадорите во државата на крајниот корисник,
- ▶ Министерствата за надворешни работи преку локалните амбасадори на крајниот корисник, и
- ▶ Министерствата за одбрана преку локалните аташеа за одбрана.

Информации кои се бараат од крајниот корисник:

- ▶ Дали некој од материјалите бил предмет на повторен извоз или повторен трансфер и доколку е така, да се наведат
  - сериските броеви на конкретните стоки,
- ▶ Кога и каде последен пат биле користени или чувани тие стоки, и
- ▶ Дали при последните контроли некој од стоки е пријавен за исчезнат или зафрлен и доколку е така, да се наведат
  - сериските броеви на конкретните стоки,
  - последниот познат датум и локација на стоки,
  - околностите во кои биле изгубени или зафрлени, и
  - преземените мерки за зголемена безбедност на залихите како резултат на тој инцидент

3.1.4. СУСПЕНДИРАЊЕ ИЛИ УКИНУВАЊЕ НА ДОЗВОЛИТЕ ЗА ИЗВОЗ

Додека трае истрагата за можни прекршувања на контролите за повторен извоз или повторен трансфер, не треба да се издаваат нови дозволи за извоз кон крајниот корисник или кон државата увозник кои се предмет на истрагата. Истовремено, сите веќе одобрени дозволи кои се валидни во времето на инцидентот треба да бидат суспендирани или укинати.

За да може да примени вакво „замрзнување“ на дозволите, органот задолжен за нивно издавање треба да има:

- ▶ ресурси и можност веднаш да стапи во контакт со извозниците кои ги поседуваат дозволите,
- ▶ законска можност да ги суспендира или укине дозволите и барањата за издавање дозволи,
- ▶ сеопфатно познавање на правата на извозниците, производителите и поврзаните приватни фирми кое ќе оневозможи потенцијални финансиски загуби, и
- ▶ точки за контакт во рамките на владата во случај поништување на дозволите да ги нарушува политичките односи помеѓу државата извозник и државата на крајниот корисник.

3.1.5. ОГРАНИЧУВАЊЕ НА ИДНИОТ ИЗВОЗ КОН КРАЈНИОТ КОРИСНИК ИЛИ ДЕСТИНАЦИЈАТА

Проверката на намерното прекршување на договорите за краен корисник или неможноста да се гарантира дека тие договори ќе бидат испочитувани од државите увознички треба да бидат основа за идните одлуки за доделување дозволи за извоз. Ова се видовите ограничувања за кои треба да се размисли во случај на неовластен повторен извоз или повторен трансфер:

- ▶ неограничено „замрзнување“ на извозот кон државата или кон крајниот корисник сè додека сродните органи во секоја од државите се согласат дека се воведени адекватни мерки со кои ќе се обезбеди интегритетот на договорите за краен корисник
- ▶ вклучување на порестриктивни мерки во идните договори за краен корисник со кои ќе се сведе на минимум ризикот од иден неовластен повторен извоз или повторен трансфер
- ▶ подобрена проценка на ризикот пред издавање на дозволата и следење на веќе реализираниот извоз во иднина
- ▶ вклучување на барање во идните договори за краен корисник за олеснување на инспекциите на лице место

3.1.6. ИНФОРМАЦИИ КОИ СЕ СПОДЕЛУВААТ СО ДРУГИТЕ ВЛАДИ

Државите извознички можат да споделуваат информации со други држави за тоа каков бил исходот од евентуалните истраги во однос на извештаите за неовластен повторен извоз или повторен трансфер на оружје или муниција. Овие информации можат да се споделуваат за време на состаноци на процесот за регионална размена на информации (RIEP) во врска со извозот на оружје, преку механизмите за размена на информации со COARM и преку други неформални канали.

Информации кои се споделуваат со други влади можат да бидат и информации кои се сметаат за премногу чувствителни за да бидат објавени во соопштение за медиумите (види точката 3.1.2 погоре).

Информациите кои се споделуваат во врска со случаите вклучуваат:

- ▶ информации за изворниот извоз, како и евентуални ограничувања на повторниот извоз или повторниот трансфер кои биле наложени,
- ▶ податоци за тоа дали и на кој начин биле прекршени ограничувања на повторниот извоз и повторниот трансфер, и
- ▶ информации за истрагата, вклучувајќи ги и преземените чекори, времените мерки кои биле наложени и импликациите за анализата на ризикот во иднина од кои другите држави можат да имаат полза.

3.2. ИЗГОТВУВАЊЕ УПАТСТВА ВО КОИ СЕ УТВРДЕНИ НАЧИНИТЕ НА РЕАГИРАЊЕ ВО ТАКВИ СЛУЧАИ

Државите треба да изготват национални упатства кои ќе ги насочуваат реакциите во однос на пријавените недоследности или неусогласеност со договорите за краен корисник. Овие упатства треба да се засноваат на повеќе клучни елементи и треба да бидат достапни за сите службени лица кои имаат задача да следат и да реагираат на контрола на направениот извоз.

3.2.1. КЛУЧНИ ЕЛЕМЕНТИ

Упатствата кои ја пропишуваат реакцијата на државата во случај на пријавен повторен извоз или повторен трансфер кои значат прекршување на договорите за краен корисник треба да ги содржат:

- ▶ видовите, начините и изворите на извештаи и докази кои се доволни за покренување истрага за евентуално прекршување на одреден договор за краен корисник,
- ▶ мерките кои се однесуваат на идните и делумно искористените дозволи, како што се „замрзнувања“ или отповикувања кои се во сила додека траат истрагите,
- ▶ дали, кога и на кој начин ќе биде јавно објавена одлуката за спроведување истрага во однос на пријавениот повторен извоз или повторен трансфер,
- ▶ кои од информациите произлезени од истрагите на неовластен повторен трансфер ќе се споделуваат со други држави, и
- ▶ процедурата со која резултатите од истрагата ќе се користат за проценка на ризикот во иднина и за развивање на самите упатства.

3.2.2. ДОСТАПНОСТ НА УПАТСТВОТА

Упатствата во кои е утврдена реакцијата на државата во случај на неовластен повторен извоз или повторен трансфер треба да им бидат достапни на сите службени лица кои имаат задача да ја следат крајната употреба и да ја имплементираат реакцијата. Иако овие упатства нема потреба да ѝ бидат достапни на општата јавност, сепак таквата достапност би можела да ја зголеми свеста за посветеност на примената на договорите за краен корисник и за поголема транспарентност во случај на пријавениот инцидент.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

339.564:623.44(4-12)(0.034.2)

БРУМЛИ, Марк, 1977-
Насооки за решавање на прашњата за неовластен повторен извоз или повторен трансфер
на оружје и муниција [Elektronski izvor] / [Mark Bromley и Lawrence Dermody]. - Београд
: SEESAC, 2015 (Београд : DMD). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 30 см

Превод дела: Toolkit for Addressing Unauthorized Re-export or Re-transfer of Arms and Ammunition. - Насл. са насловног екрана. - Тираж 50. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-7728-217-2
1. Дермоди, Лоренс, 1983- [аутор]
а) Оружје - Извоз - Југоисточна Европа
COBISS.SR-ID 212747276

